

Magyar Nemzeti Helynévtár Program
2022-2032

mnhp.unideb.hu

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program geoinformatikai munkarészeinek bemutatása (2024)

Túri Zoltán, Varga Imre, Hoffmann István

XV. Térinformatikai Konferencia és Szakkiállítás
Debrecen, 2024. május 23-24.

Magyar Nemzeti Helynévtár Program

- Az MTA 3 nagy nemzeti kutatási programja közül az egyik a Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program (TMNYNP).
- A 4 alprogram egyike a Magyar Nemzeti Helynévtár Program (MNHP).
- Megvalósító kutatóhely: Debreceni Egyetem. Vezető kutató: Hoffmann István akadémikus.
- 2022. január 1-jén indult el a 10 évre tervezett kutatási projekt.
- A támogatási összeg: 100 millió Ft/év.
- https://mta.hu/mta_hirei/elindultak-az-akademia-nemzeti-programjai-112597

Az MNHP fő célkitűzései

- A magyar nyelvterület helyneveinek összegyűjtése és dokumentálása.
- A történeti források helynévanyagának feltárása.
- A felsőoktatási intézmények magyar nyelvészeti tanszékei és tudományos intézetei közötti együttműködés elmélyítése, az oktatókon, kutatókon kívül az egyetemi hallgatók bevonása a munkába.
- Interdiszciplináris megközelítés.
- A program keretében képződött adatok, információk megosztása, bárki számára elérhetővé tétele.
- <https://mnhp.unideb.hu/>

Geoinformatikai feladatok az MNHP-ben

- A települési helynévgyűjtéshez a településekről – nagy léptékű belterületi és közepes méretarányú külterületi – térképek készítése.
- **A gyűjtési helyzetkép települési szintű megjelenítése webtérképeken országonkénti bontásban.**
- A települések etnikai összetételének (magyar anyanyelvűek aránya) 1850–2010 közötti változásait bemutató térképek készítése.
- **Települések szerinti forrásbibliográfia megjelenítése webtérképeken országonkénti bontásban.**
- Az adatközlőktől gyűjtött helynévanyag térképi megjelenítése.

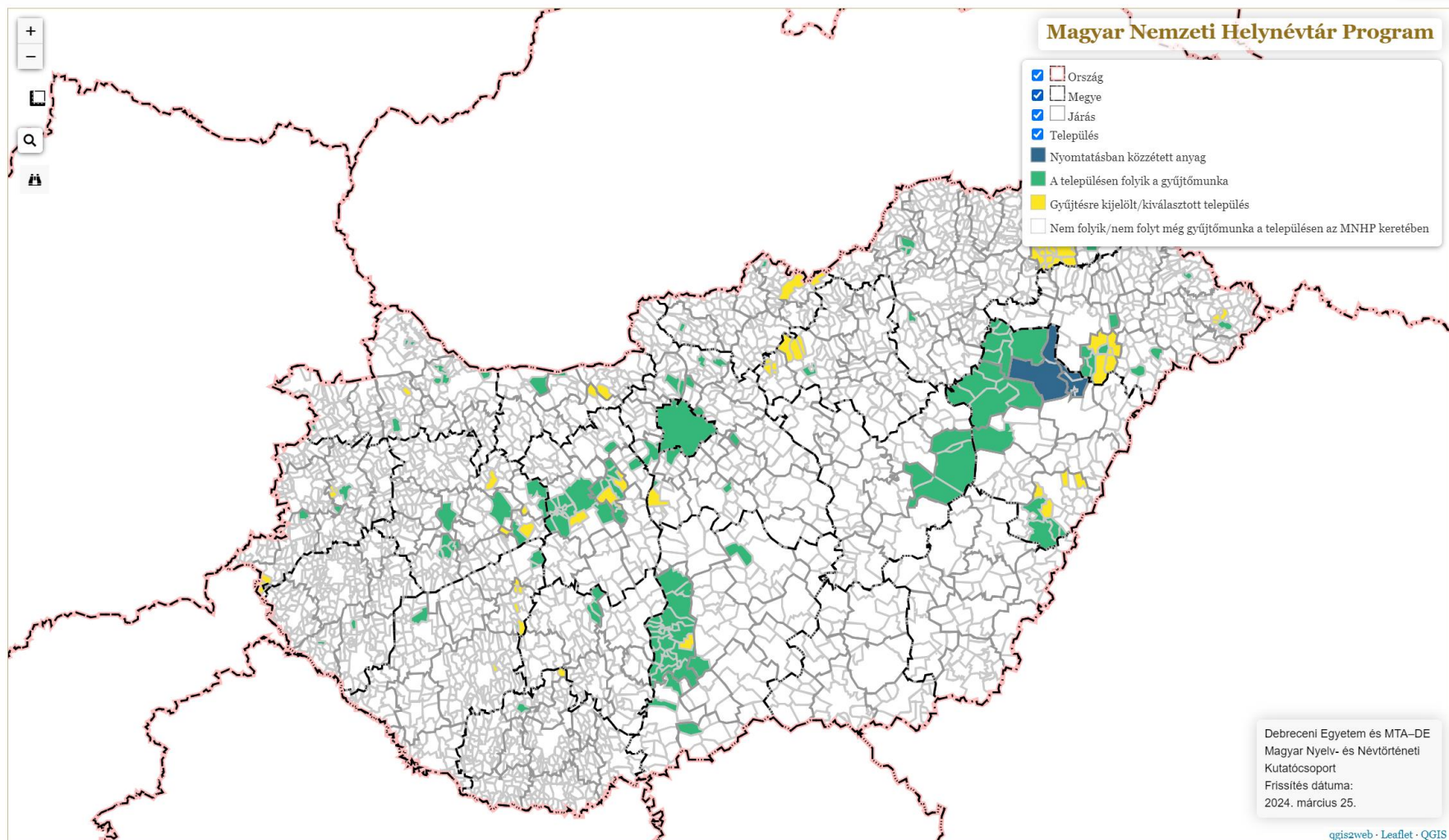
Alapelvek és rendszertervezés

- Nyílt forráskódú ingyenes szoftver(ek) és díjmentes adatforrások alkalmazása.
- A téradatok előfeldolgozása: geometriai és tematikus hibák szűrése, javítása.
- Az attribútumadatok egységesítése, homogenizálása.
- Adatformátum(ok), vetületi rendszer(ek).
- A tematikus térképek összeállítása és webes publikálásra előkészítése.
- A megfelelő keretrendszer kiválasztása.

Térképpublikálás, finomhangolás

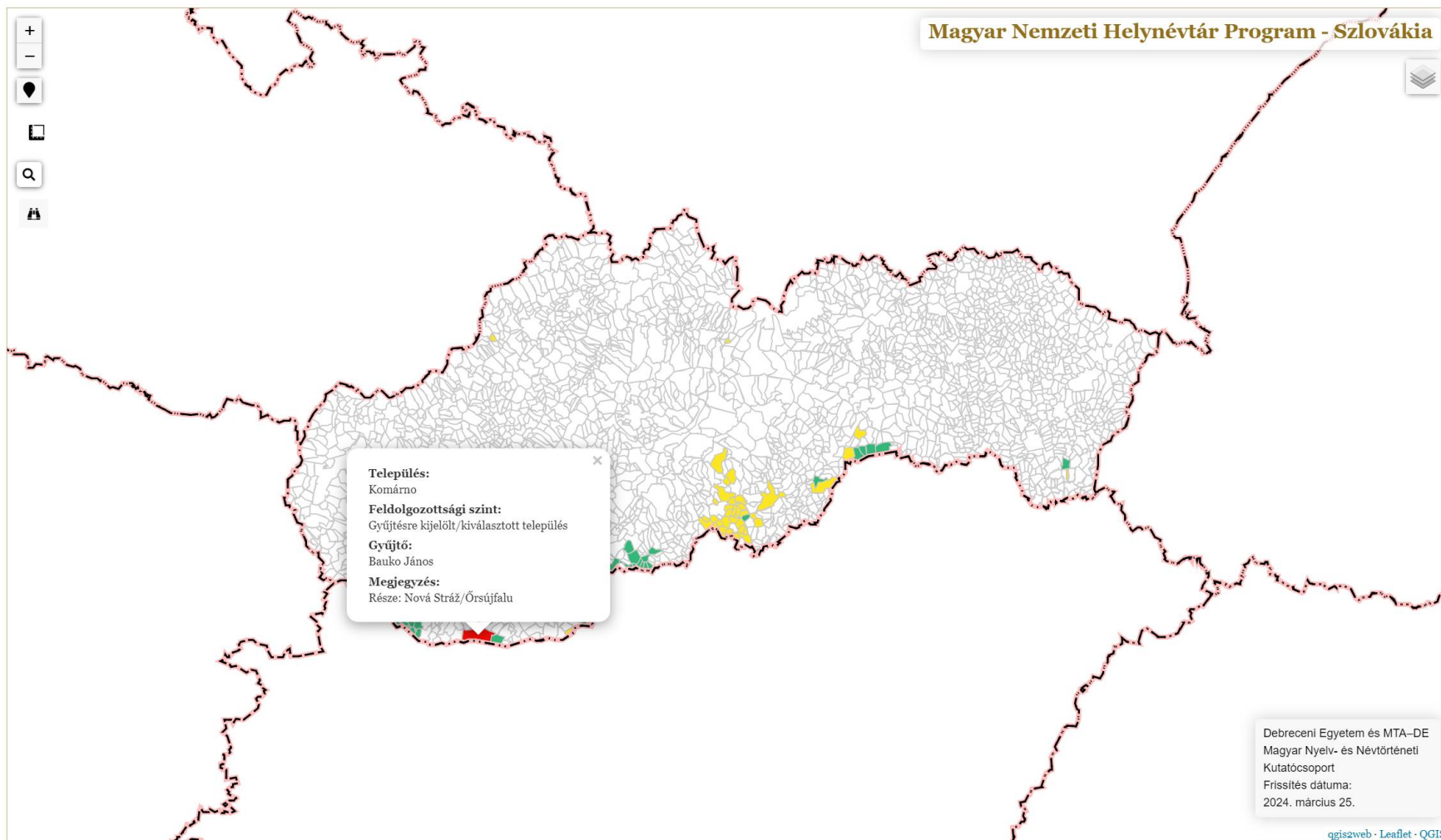
- Az MNHP honlapja és az adatok a DE egyik szerverén (unideb.hu) tárolódnak.
- A szerver oldali program HTML, PHP nyelveken íródik, az adatbázis-kezelő MySQL-t használ.
- A QGIS-ben készült térképmodul a honlap struktúrájának szerves részét képezi. A legenerált fájlstruktúra alapján véve nem kerül módosításra.
- A belépési pont az index.html fájlon keresztül történik.
- A modul integrációjának finomhangolása és a térkép vezérlőinek beállítása a Leaflet paraméterein keresztül valósul meg. A paraméterezés szabadságfoka kötött, de manuálisan is szerkeszthető, illetve átdefiniálható.
- A térképen megjelenő attribútumok, illetve a településjellemzők a MySQL adatbázisban kerülnek letárolásra. Az egyes települések táblája egyedi generált azonosítóval látja el a településeket. Amit a térkép indításakor előzetesen JSON fájlba generál és így kerül feldolgozásra, hogy a megfelelő réteg elkészüljön belőle.

Gyűjtési helyzetkép – Magyarország

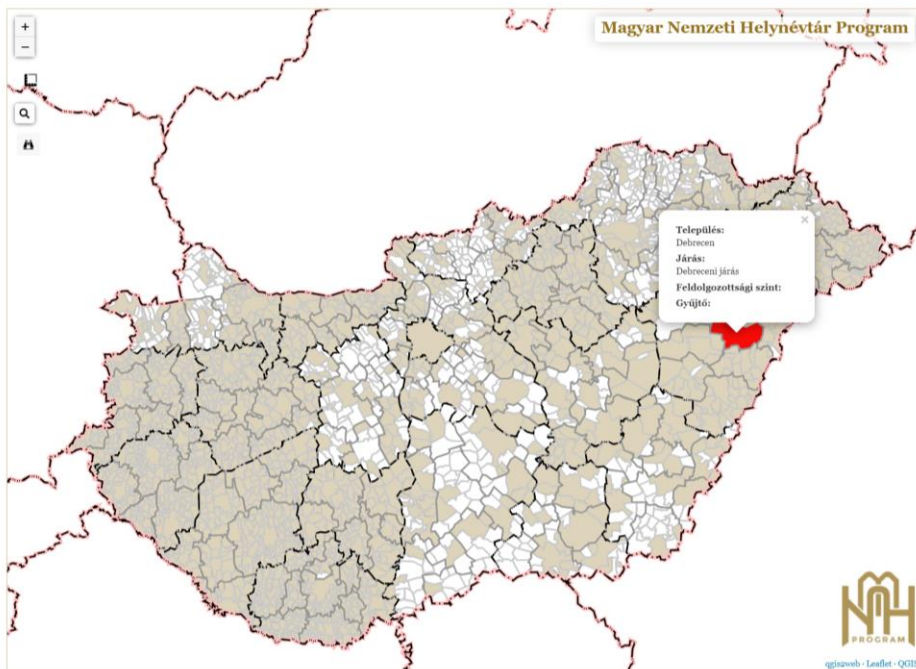
https://mnhp.unideb.hu/kutatasi_segedletek_gyujtes.php

Gyűjtési helyzetkép – Szlovákia

https://mnhp.unideb.hu/kutatasi_segedletek_gyujtes.php

Bibliográfia – Magyarországi térség

- Balkányi Szabó 1865** = Balkányi Szabó Lajos, Debrecen helynevei. 100 helynévnek történeti, szájhagyományi és szónyomozási magyarázata. Debrecen, 1865. 55 p.
- Balogh L. 2007** = Balogh László, Debrecen város utcanévkatasztere. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 30. Debrecen, 2007. 519 p.
- Kovács 1946** = Kovács László, Debrecen – Macsi néprajzi szövegek. II. 1946. DE, Gyűjtés.
- Kovács 1965** = Kovács Gizella, Haláp földrajzi nevei. 1965. DE, Szemináriumi dolgozat. 6 kézírásos lap. (K 474). Kb. 70 név felsorolászerűen.
- Lévai 1981** = Lévai Béla, Józsa története a földrajzi nevek tükrében. Debrecen, 1981. 62 p.
- Lévai 2003** = Lévai Béla, Debrecen környéki helynevek. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2003. 157 p.
- Magi-Mezey 1965** = Magi István-Mezey Teodóra, Pallag földrajzi nevei. 1965. DE, Szemináriumi dolgozat. 9 kézírásos lap. (K 414). Kb. 60 nevet sorol fel, de ezek közül csak néhány való élőnyelvi gyűjtésből, a többi Zoltai Lajos munkáiból, ill. térképekről.
- N.N. é.n.a** = Ismeretlen szerző, Helynevek, 20. század első fele NM EA 1343, 1 p.
- Nábrádi 1984** = Nábrádi Mihály (szerk.), Debrecen utcanevet. Debrecen, 1984. 403 p.
- Nyakas 2000** = Nyakas Mónika, A debreceni Erdőpuszták helynevei. 2000. DE, Szakdolgozat. 128 lap (K 1333).
- Ökrös é.n.** = Ökrös Irén, Debrecen régi utcái elnevezésének története, é.n. DE, 31 kézírásos lap. (K 115). Néhány tucat utca nevének történeti előfordulásait és eredetét vizsgálja.
- Papp 1998** = Papp Edit Zsófia, A hivatalos utcanévadás harmadik szakasza Debrecenben. 1998. DE, Szakdolgozat. 57 lap. (K 1224).
- R. Vozáry 1908** = R. Vozáry Gyula, Helynevek. Nyr. 37 (1908), 378–379.
- Sárándi 1997** = Sárándi Andrea, A Debrecenhez tartozó Nagymacs, Ondód, Pallag helynevei. 1997. DE, Szakdolgozat. 63 lap. (K 1204).

https://mnhp.unideb.hu/map_server/HU_bibliografia/#2/47.5/19.4

Összefoglalás – Eddigi tapasztalatok

- A QGIS alapszoftverben összeállított projektek webtérképes publikálásra előkészítése és exportálása, majd helyi böngészőben megjelenítése során több bizonytalanságot, a felhasználói leírásokhoz képest eltéréseket figyeltünk meg a QGIS2Web beépülő modul működésében.
- Az okokat a beállítások testreszabásával, a különböző műveletek által felkínált lehetőségek kipróbálásával sem sikerült minden esetben maradéktalanul feltárnunk.

Köszönöm
a figyelmet!

A programot
a Magyar Tudományos Akadémia
támogatja, és a Debreceni Egyetem
Magyar Nyelvtudományi Tanszéke
koordinálja.